

# Predviđanje: Kako koristiti ovu disciplinu za održivu tranziciju u Bosni i Hercegovini?



13. juni 2024. godine



# Agenda

- 01** Dobrodošlica i uvodna riječ
- 02** Sesija 1: Šta su održive tranzicije?
- 03** Sesija 2: Predviđanje – kontekst i uloga
- 04** Sesija 3: Izazovi i barijere



Sesija 1:

Šta su održive tranzicije?



# Koncept održivih tranzicija



*Saša Solujić, voditeljica projekta,  
SEI.*



# Aocijacija na održive tranzicije/One word that associates with sust. trans.



focus leader  
creative  
fast bold  
transpiration inspiration



Pojava ovog novog političkog diskursa ukazuje na sve veće prepoznavanje da se ciljevi održivosti ne mogu postići samo tehničkim rješenjima, već zahtijevaju temeljitu transformaciju društvenih sistema.

(Steward, 2012).

Sistemska promjena u neodrživim sistemima proizvodnje i potrošnje je neophodna. Ovo zahtijeva temeljitu transformaciju velikih socio-tehnoloških sistema, uključujući promjene u tehnologijama, infrastrukturi, zakonodavstvu, tržištima i ponašanjima. (EEA).



# Socio-tehnološke tranizicije

Disruptive

Tehnološki, organizacijski, institucionalni, politički, socio-ekonomski, ekonomski

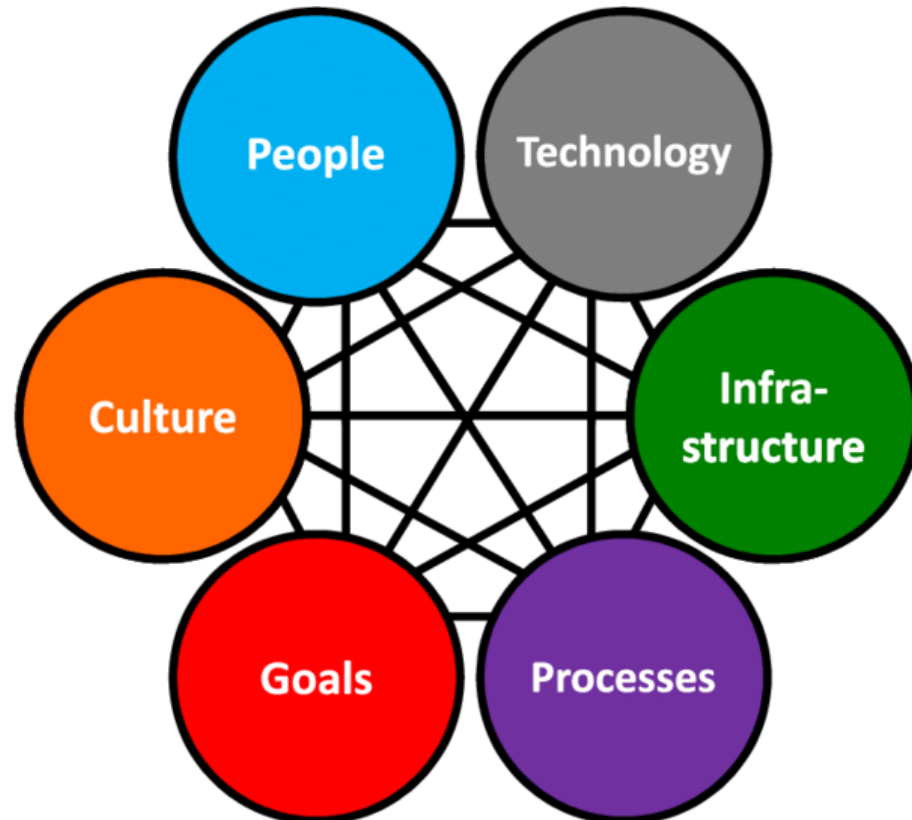
30-50 godina

Fundamentalne **multidimenzionalne**  
**dugotrajne** promene socio-tehnološkog  
sistema

Transport, energija, hrana, voda



# Socio-tehnološki sistemi





# Održive tranzicije

- Socio-tehnološke
- Povezano s ciljevima održivosti
- Ključna uloga javnih politika
- Moć (pobjednici i gubitnici, koalicije i savezi)
- Kompleksne, dugoročne, neizvjesne
- Ovisno o kontekstu, različite mapte puta i sektori
- Multidimenzionalna interakcija sistema



U nedostatku propisanog puta, moramo sami pronaći svoj put kroz svijet.



# Faze tranzicije

1. Čiste tehnologije, inovacije, razvoj rješenja za određene probleme

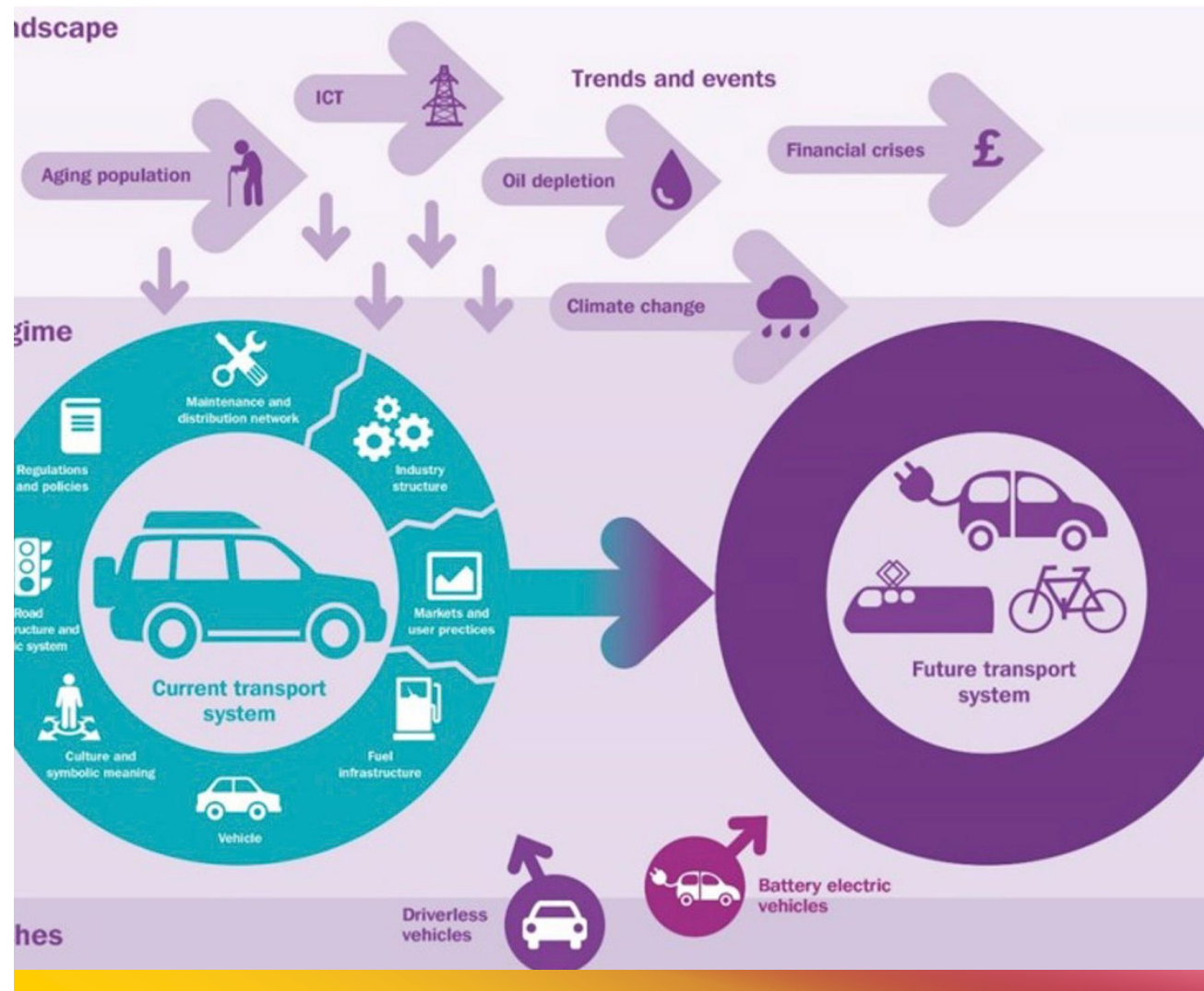
2. Promene u cijelom sistem, ubrzanje korištenja novih tehnologija i smanjenje neodrživih (energija i ugalj)

3. Interakcija sistema, povezivanje sektora; nove blokade, "slijepe ulice"



## Primjer: Socio-tehnička dinamika tranzicija ka niskougljeničnim rješenjima

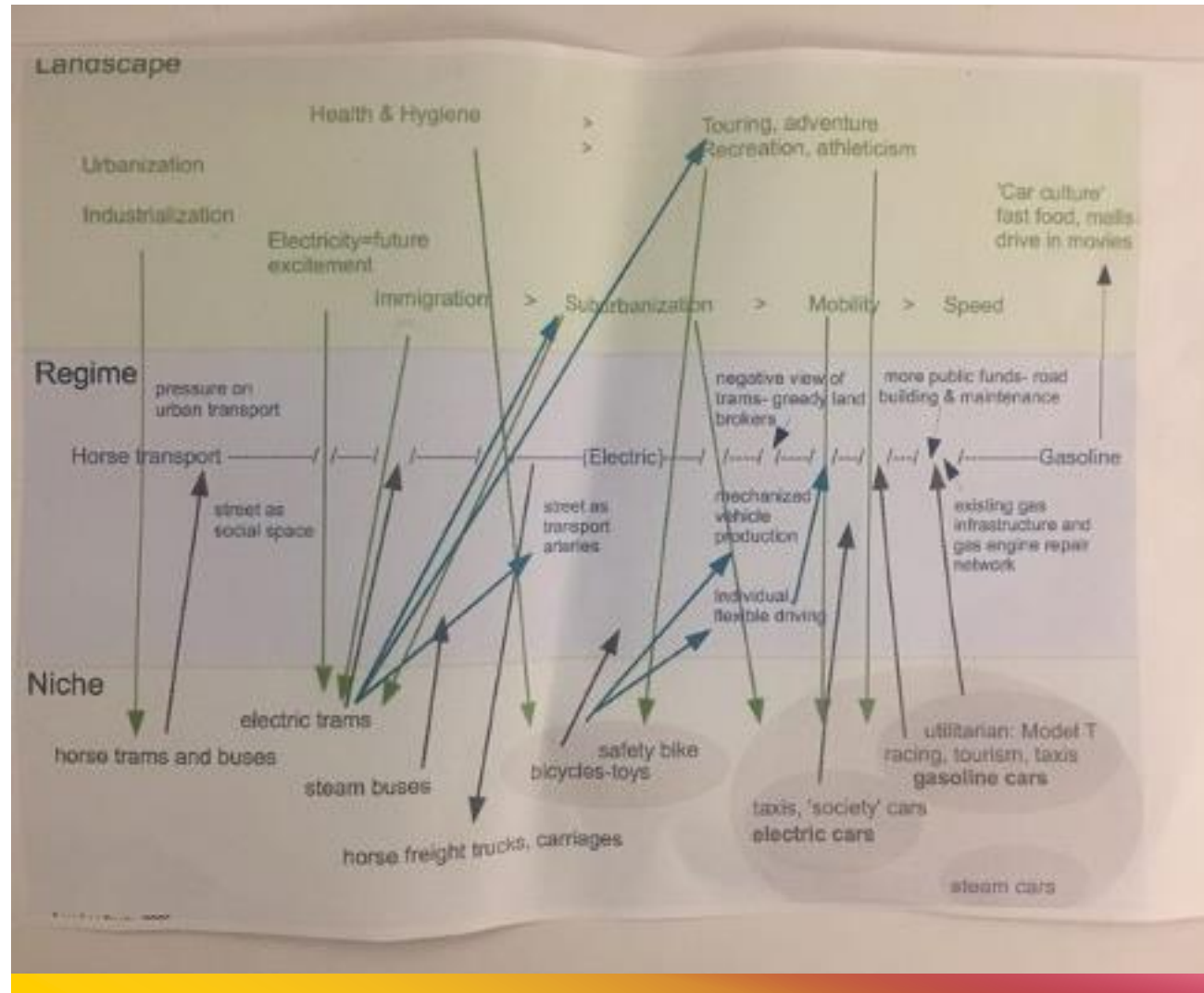
- Frank W. Geels, Benjamin K. Sovacool, Tim Schwanen, Steve Sorrell,
- The Socio-Technical Dynamics of Low-Carbon Transitions,
- Joule, Volume 1, Issue 3, 2017



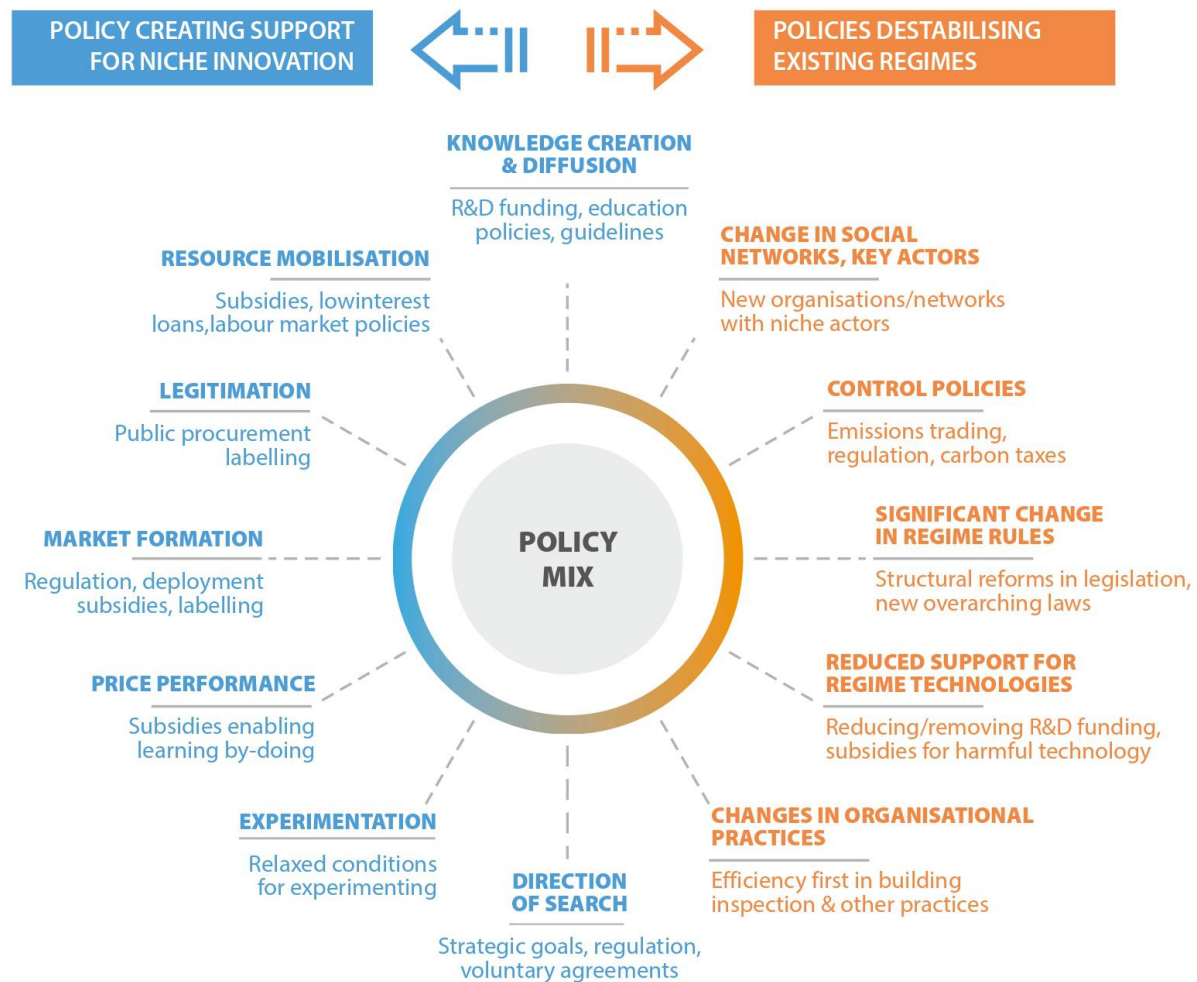


# Da li smo prolazili kroz tranziciju ranije?

- Geels, F.W. 2005. *The Dynamics of Transitions in Socio-Technical Systems: A Multi-Level Analysis of the Transition Pathway from Horse-Drawn Carriages to Automobiles (1860–1930)*



# Politike za održivu tranziciju



Kivimaa, P. (2019). Building sustainability transitions. In OECD seminar series: Managing Environmental and Energy Transitions for Regions and Cities. Seminar 1: Managing the Transition to a Climate-Neutral Economy. 17 May 2019, Paris.

# Izazovi

- Otvaramo li nove probleme?
- Fokusiramo li se previše na jedan problem održivosti?
- Kompromisi
- Veće promjene i makro perspektiva



# Sažetak

- Strategije – politike su važne
- Višerazinsko upravljanje
- Podrška inovacijama
- Uvođenje novih i postupno ukidanje neodrživih tehnologija i procesa
- Specifično za kontekst
- Pravedna tranzicija





# Kako mjenjamo sistem?



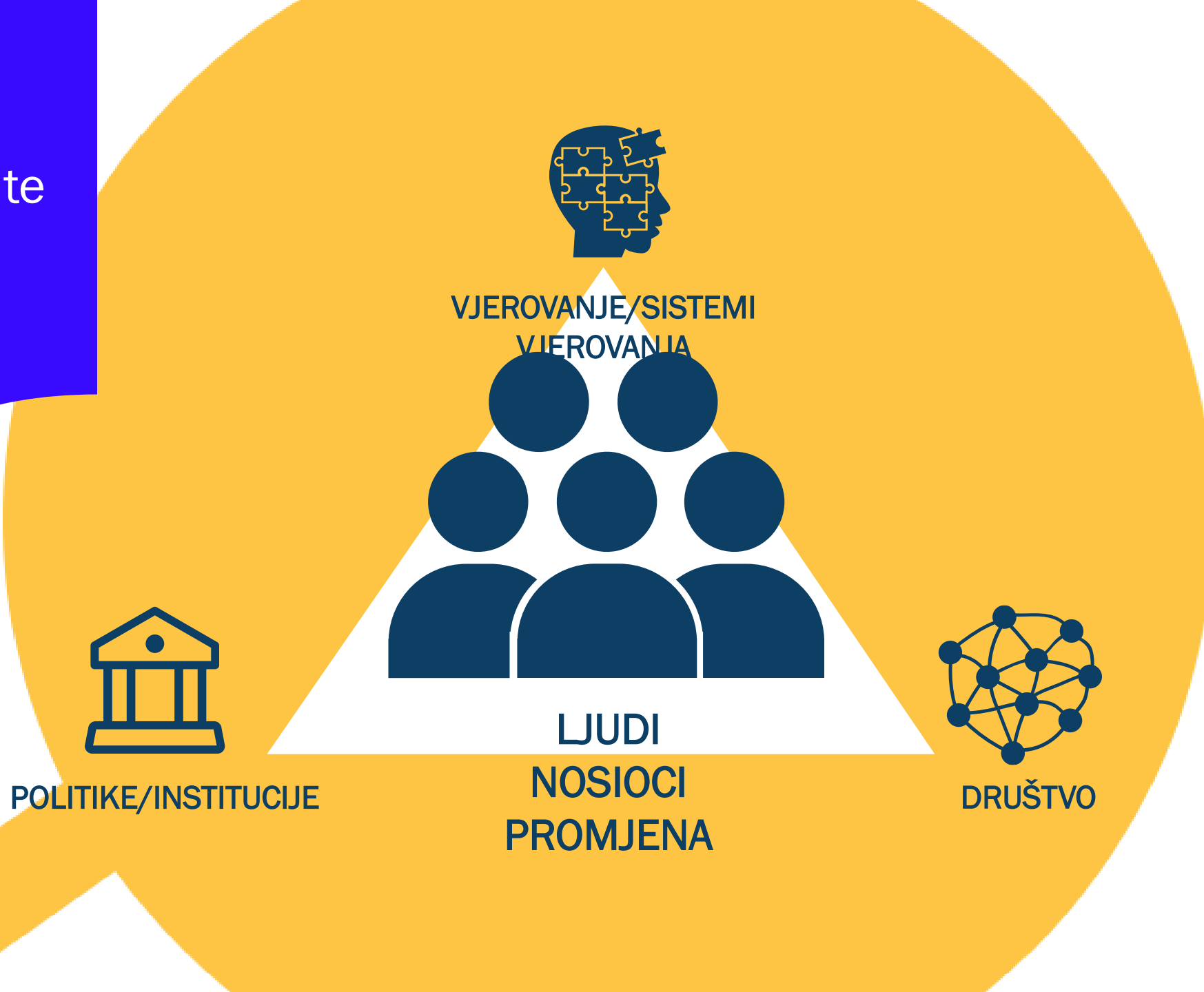
*Dr. Marcus Carson,  
viši naučni saradnik SEI*



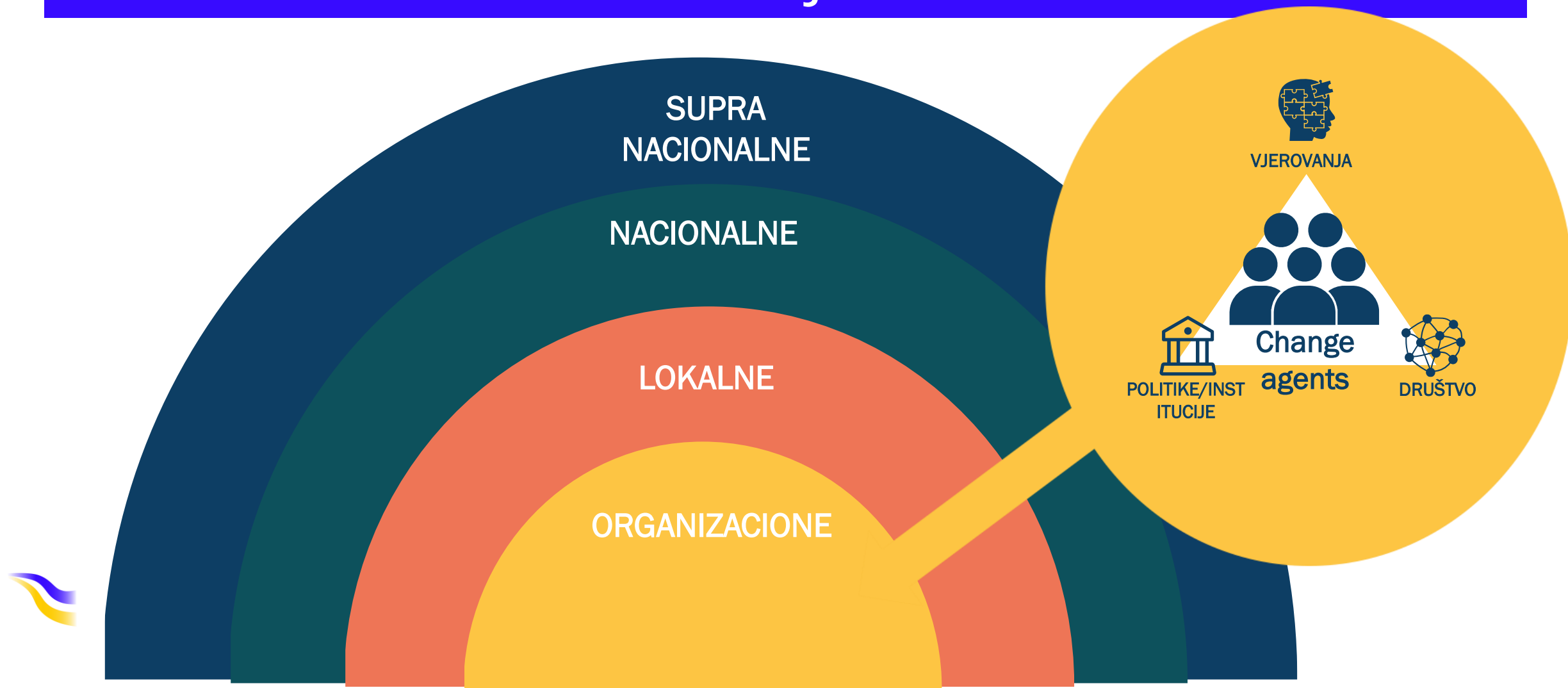
Usmjeravanje promjena je više poput igranja šaha...nego praćenja mape puta.



"Strukturne promjene" uključuju različite vrste struktura.



# Društvene structure variraju na različitim nivoima



# Sesija 2: Predviđanje - kontekst i uloga



# Predviđanje - kontekst i uloga

*Sara Talebian, saradnica za  
istraživanje, SEI*



# Šta je predviđanje?

Predviđanje (foresight) je disciplina istraživanja budućih mogućnosti na strukturiran i sistemski način. Njena svrha je pomoći u izgradnji i korištenju kolektivne inteligencije kako bismo anticipirali razvoje i oblikovali budućnost koju želimo (*Evropska komisija, 2020*).

Predviđanje istražuje ideje o budućnosti, vizije budućnosti i neizvjesnosti koje je prate. Ove vizije služe kao osnova za akcije u sadašnjosti. (*Dator, 2019*).

Foresight je sistematičan, participativan proces prikupljanja budućih informacija i izgradnje vizija srednjoročnog i dugoročnog horizonta s ciljem omogućavanja odluka u sadašnjosti i mobilizacije zajedničkih akcija za tranziciju (*OECD, 2020*).





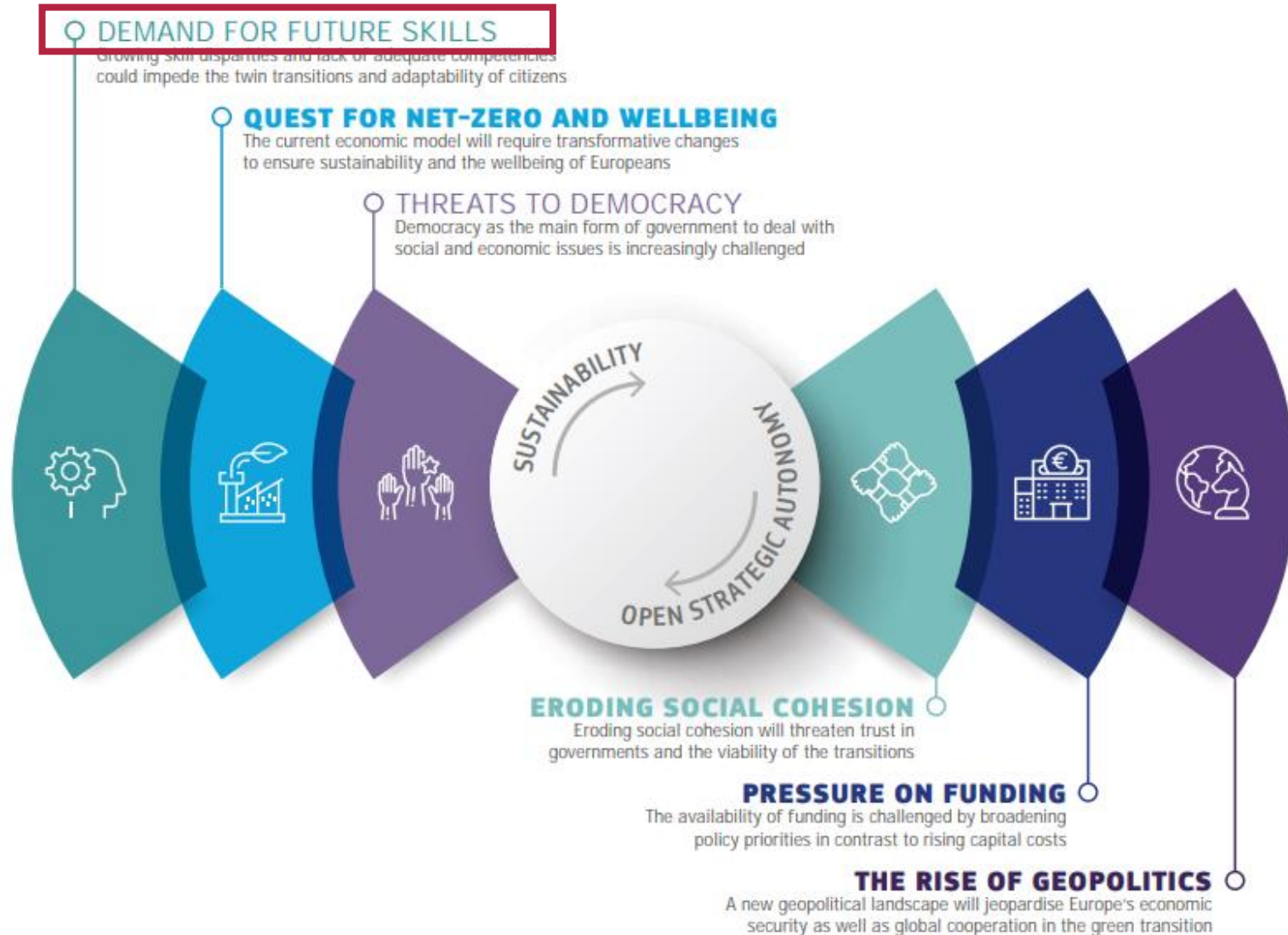
## Predviđanje je...

- O istraživanju i oblikovanju budućnosti,
- Sistematičan pristup koji uključuje strukturirane procese i metode,
- Participativan i suradnički po prirodi,
- Alat za omogućavanje dugoročnog tranzicijskog donošenja odluka i procesa politika u sadašnjosti.

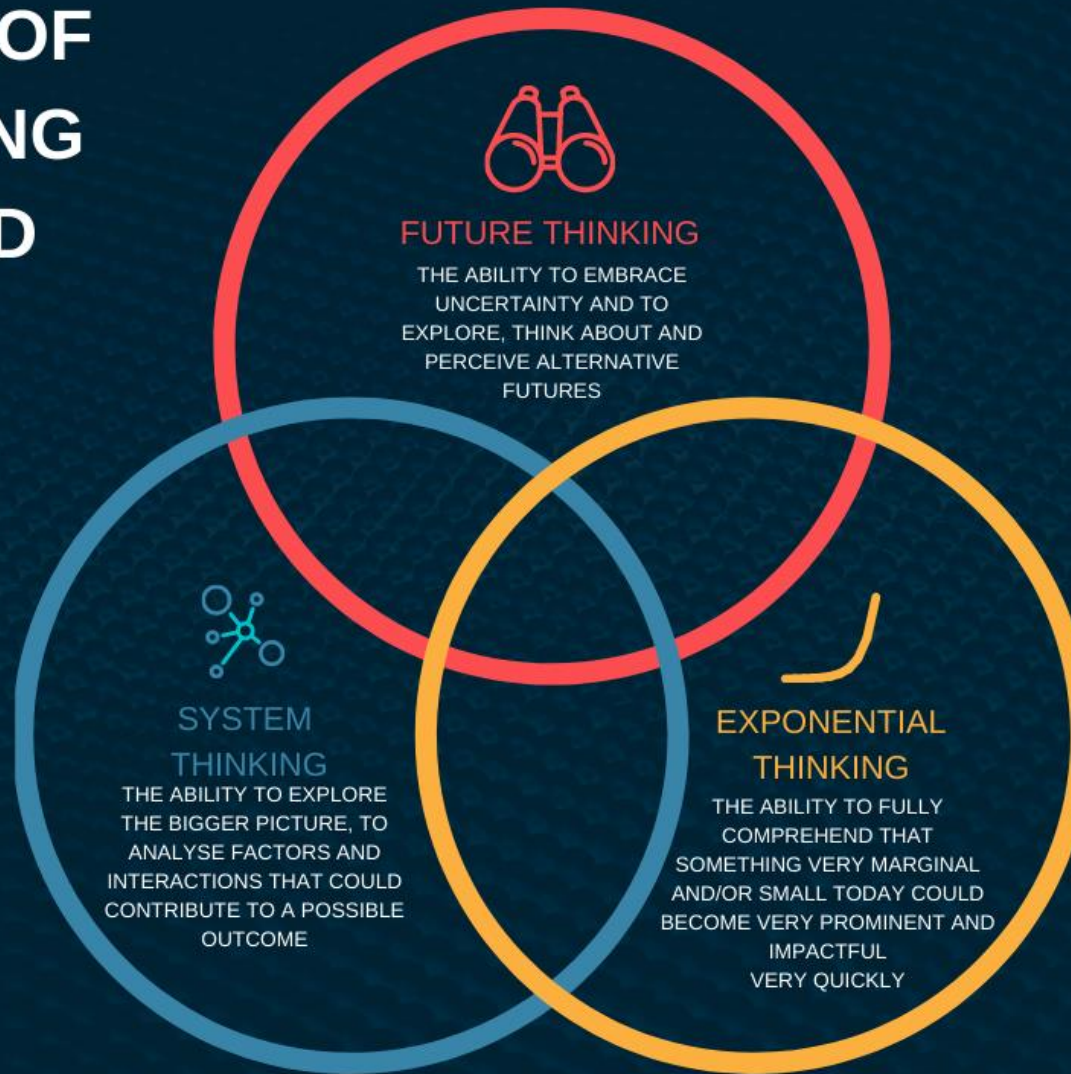




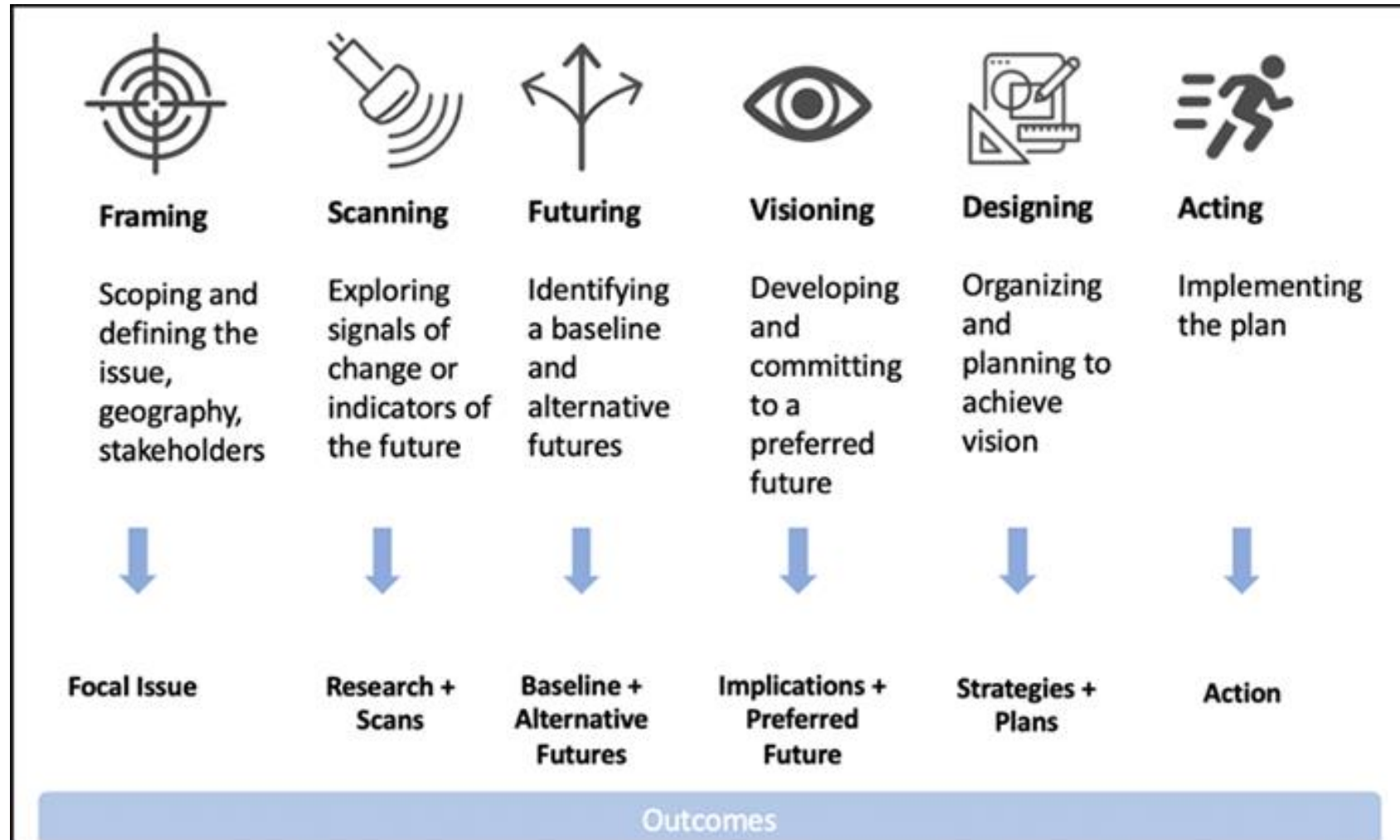
## KLJUČNI IZAZOVI ZA ODRŽIVU TRANZICIJU U EU



# TYPES OF THINKING NEEDED



# Predviđanje za navigaciju kompleksnih izazova



# Alati za predviđanje



## Horizon scanning metodologija

Pratiti vanjsko okruženje radi identifikacije novonastalih problema, trendova i neizvjesnosti.

## Analiza trendova

Identificiranje značajnih trendova i obrazaca koji bi mogli utjecati na problem (npr. megatrendovi).

## Planiranje scenarija

Kreiranje i evaluacija različitih mogućih budućih scenarija kako bismo razumjeli potencijalne ishode i izazove.

## Formulacija vizije

Razvoj zajedničkih vizija željenih budućih stanja i ciljeva, metoda i koraka potrebnih za postizanje istih.

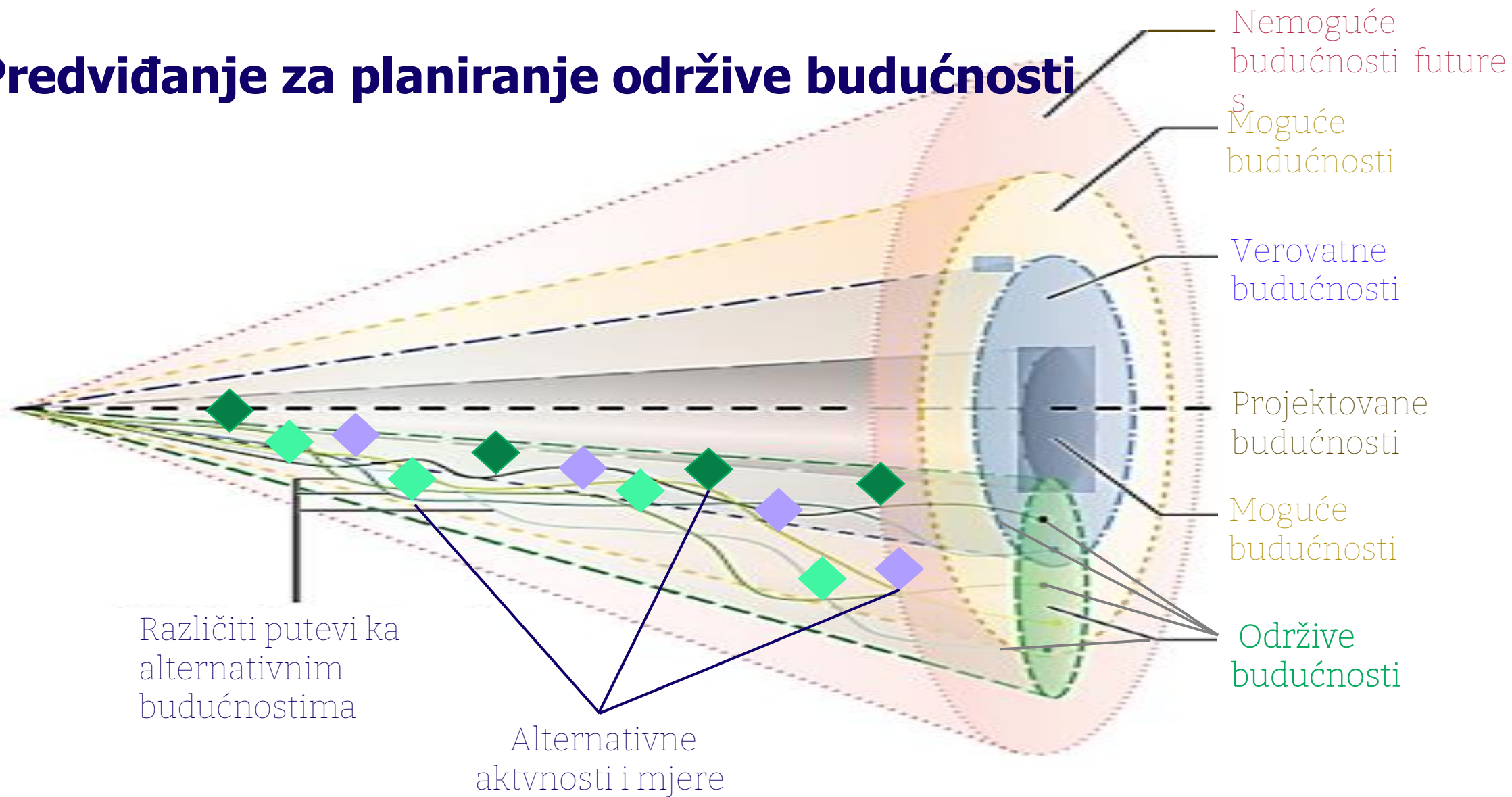
## Transformativno planiranje

Formulisanje i implementacija pravednih strategija, za promjenu na nivou sistema, i dugoročnih ciljeva.





# Predviđanje za planiranje održive budućnosti



# Predviđanje za održivu tranziciju



**Šta su održive  
budućnosti?**



**Koji su preferirani  
putevi za njihovo  
postizanje?**



**Koji ciljevi, aktivnosti i  
mjere moraju da se  
realiziju?**



Održiva budućnost, uopšteno govoreći, je ona u kojoj se zadovoljavaju potrebe sadašnjosti, a da se pritom ne ugrožava sposobnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe.



## **What are the sustainable futures?**

Međutim, može postojati više od jedne vizije održive budućnosti.

Te vizije se mogu razlikovati na osnovu:

- Različitih geografskih i ekoloških konteksta,
- Različitih kulturnih, ekonomskih i društvenih pozadina,
- Različitih percepcija zainteresovanih strana i aktera,
- Različitih prioriteta i izazova različitih društvenih grupa, zajednica i pojedinaca.

Predviđanje pomaže u navigaciji kroz širok spektar mogućih i verovatnih održivih budućnosti i implikacija, izazova i prilika ovih predstava za različite sektore, društvene grupe i zajednice.



Postizanje održive budućnosti može se ostvariti kroz različite pravce i planove, svaki prilagođen različitim kontekstima, prioritetima i resursima.



**What are the preferred pathways to achieve them?**

Ovi pravci mogu biti pod uticajem:

- Tehnoloških dostignuća,
- Socio-ekonomskih uslova,
- Kulturnih vrijednosti,
- Okvira politike,
- Kapaciteta upravljanja.

Predviđanje pruža alate donosiocima odluka da postavе ciljeve održivosti prilagođene kontekstu, kao i prilagodljive ciljeve, ciljne vrednosti, i prekretnice, te da formulišu alternativne putanje za pravedne tranzicije i postizanje održivog razvoja.





Odgovori na globalne izazove, politike i proaktivne akcije i mjere mogu se značajno razlikovati u različitim putevima ka održivoj budućnosti.



**What targets, actions and measures must be implemented?**

Svaka od ovih putanja prioritetizira različite pristupe i strategije na osnovu svog fokusa, na primjer:

- Tehnološka inovacija,
- Inicijative vođene politikom,
- Angažman zajednice,
- Ekonomska transformacija,
- Ili promjene u ponašanju.

Predviđanje (foresight) pomaže sistematski istraživati alternativne budućnosti i puteve, anticipirajući potencijalne izazove i prilike, te dizajnirajući i implementirajući snažne akcije i mjere koje operacionaliziraju puteve ka održivoj tranziciji.





# Sesija 3: Izazovi i barijere





**Sara Talebian**

Saradnica za istraživanje, SEI



**Prof. Dr. Mitar  
Perušić**

Fakultet za tehnologiju, Zvornik,  
Univerzitet u Istočnom Sarajevu



**Sanjin Avdić**

Viši koordinator programa, SEI





# Pitanja i odgovori





# Preporuke

## Kako možemo koristiti predviđanje da olakšamo održivu tranziciju u BiH?

- Usvojite okvir za predviđanje, unaprijedite razmišljanje o budućnosti kroz različite domene politike i integrirajte pristupe orijentisane ka budućnosti u politike.
- Koristite alatke za predviđanje kako biste istražili i razumjeli alternativne održive budućnosti za BiH.
- Primijenite metode i procese predviđanja za kreiranje puteva održive tranzicije, te ciljeva, akcija i mjera.
- Organizujte procese za inkluzivno uključivanje zainteresovanih strana, participativne i koprodukcijske prakse, i angažujte se sa ranjivim zajednicama kako biste osigurali pravedne tranzicije i budući prosperitet i održivost za sve..



HVALA NA PAŽNJI I UGODAN DAN!

Popunite kratku evaluaciju:

[Engleski](#)

[BHS](#)

[www.bihsutra.com](http://www.bihsutra.com)

<https://www.facebook.com/BiHSuTra>

sasa.solujic@sei.org

